



Verhoging van de leesmotivatie

# Begrip voor leesmotivatie

Terwijl kerndoel 9 ons aanspoort om kinderen plezier te laten krijgen in het lezen van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten, neemt het leesplezier gaandeweg de basisschool af. In dit artikel wordt de invloed besproken van leesdidactiek, leesmethoden en werkvormen op het leesplezier van kinderen. Hoe verhoog je de leesmotivatie?

**Paul Filipiak** is nauw betrokken bij Onderwijs Maak Je Samen te Helmond


Leesdeskundige Michael Pressley merkt op, dat hij geen slapeloze nachten heeft van test-scores, maar wel van het verlies aan leesmotivatie bij ouder wordende kinderen in Amerikaanse scholen (Pressley, 1998). Dit artikel biedt enkele aanbevelingen om de leesmotivatie bij kinderen te verhogen.

## Leesdidactiek

Een belangrijk onderdeel van het leesbevorderingbeleid van de school zou interactief (hardop) denkend leren lezen moeten zijn. Hierbij worden tijdens het lezen de leesgedachten hardop verwoord door de leerling. Op deze manier zorg je ervoor dat kinderen bij de les blijven en niet gedemotiveerd raken door de leesdidactiek. Jeffrey Wilhelm merkt in zijn praktijk en onderzoek dat interactief hardopdenkend lezen op zichzelf al een motivatieverhogend effect heeft (Wilhelm, 2001). Je leert de leesmoeilijkheden (en mogelijkheden) van de kinderen kennen door te luisteren naar hun denkend lezen. Het is goed om hen daarbij te ondersteunen en je nog niet meteen te richten op leesstrategieën. Veel onderzoeken geven aan dat het denkend en strategisch lezen met enkele leesstrategieën bijdraagt aan motiverend leesbegrip. Leesonderzoeker James Baumann heeft aangetoond dat hardopdenkend lezen een zeer effectieve manier is om kinderen te helpen bij het monitoren en herstellen van begrip (Baumann, 1992). Richard Allington geeft aan dat uit veel onderzoek blijkt dat het actief denken tijdens het lezen een belangrijke rol speelt (Allington, 2001). Dit denkend lezen kan verbeterd worden door expliciete demonstratie van enkele leesstrategieën die ervaren lezers gebruiken als ze lezen.

Verder merkt hij op dat veel leesonderwijs neerkomt op een soort van ondervraging van kinderen, het 'vragenvuuronderwijs', met onverwachte vragen aan het einde van teksten, werkbladen en visuele schema's die kinderen uitgebreid moeten invullen. Dat gaat ten koste van motiverende en effectieve leestijd.

Wanneer je start met het onderwijzen van leesstrategieën, doe dat dan niet te vroeg en let erop dat de strategieën met elkaar samenhangen. Zo zorg je ervoor dat leerlingen hun leesmotivatie behouden.



*Interactief  
hardopdenkend  
lezen heeft een  
motivatieverhogend  
effect*



den. Als je in groep 5 namelijk begint met voortgezet lezen met een te gefixeerde aandacht op leesstappen, die je als ervaren lezer zelf niet eens gebruikt, zal dat bij de meeste kinderen niet goed werken en het leesplezier snel bederven.

Let er ook op dat kinderen geen contextloos onderwijs in leesstrategieën krijgen. Ze leren leesstrategieën, terwijl ze een toenemende vertrouwdheid met een onderwerp ontwikkelen – met de daarbij behorende woordenschat. Indien relevante voorkennis over een onderwerp ont-

breekt, dan heb je weinig aan het begrijpen van een tekst met behulp van leesstrategieën. In de leesliteratuur bestaat geen consensus over leesstrategieën. Criteria waaraan een leesstrategie moet voldoen, ontbreken. En op welk leesniveau moet je kinderen eigenlijk zo'n strategie aanleren? Misschien hangt dit samen met het feit dat alle lezers verschillen in hun manier van lezen en je dus nooit zult komen tot een definitief oordeel: de zoektocht naar de precieze leesstrategieën is daarmee eindeloos. Omdat er zo wel verwarring ontstaat over criteria, definities, hoe- →

## In de praktijk:

### Enkele aanbevelingen voor motiverend leesonderwijs:

- Werk eerst en vooral aan de leesbevordering bij de kinderen en ontwikkel daarvoor een leesbevorderingbeleid in de school. Laat ze vaak hun eigen teksten kiezen, waardoor ze automatisch ook een motiverend leesdoel hebben. Geef in dit beleid prioriteit aan de didactiek van (hardop)denkend (leren) lezen. Een meer coachende hulp bij het hardopdenkend lezen van teksten die kinderen zelf kiezen, is een goede leswijze.
- Gebruik een beperkt aantal leesstrategieën in samenhang, indien het vlot en vloeiend technisch lezen op AVI-E4 wordt beheerst en de kinderen gemotiveerd zijn om vaak te lezen. Oefen leesstrategieën eerst gedurende langere tijd met korte teksten, bijvoorbeeld uit *Nieuwsbegrip* en *Kidsweek*. Effectieve strategielessen zijn lessen waarin kinderen betrokken zijn bij het hardopdenkend lezen, dus wanneer ze leesstrategieën gebruiken om hun begripsproblemen op te lossen en het herhaald toepassen bij verschillende tekstsoorten die ze vaak zelf kiezen.
- Leer goede en minder goede lezers om hun leessucces toe te schrijven aan hun inspanning en niet aan hun leesvermogen. Goede lezers kunnen hun leesmotivatie verliezen en hun motivatie om hard te werken, als ze (overbodig) worden beloond voor hun intrinsieke motivatie. En zwakke lezers zouden kunnen vinden dat ze het toch niet beter kunnen, omdat ze zich in vergelijking met klasgenoten niet slim vinden. Leer kinderen dat slimheid en leesvermogen niet vastliggen, maar dat je vooruit kunt gaan in je eigen tempo. Maar leer ze wél op tijd vlot en vloeiend technisch lezen. Laat dat niet op zijn beloop. Een rijke leesomgeving is niet zomaar motiverend om te leren lezen.
- Moedig in het leesonderwijs geen onderlinge competitie aan. Dit ondermijnt de leesmotivatie. In competitieve klassen voelen meer kinderen zich verliezers dan winnaars. Het is beter om kinderen te laten ervaren dat ze zelf vooruitgaan en bevestig dat – in plaats van een voortdurende openbare onderlinge vergelijking (in A- tot en met E-kinderen in Nederland).
- Integreer leesonderwijs in de zaakvakken. Kinderen merken dan dat lees- en schrijfvaardigheden bruikbaar zijn bij het leren van belangrijke en interessante ideeën. Geef daarbij voorkeur aan diepte in plaats van versnippering, door te kiezen voor leergroepen die slechts enkele, buitengewoon interessante onderwerpen per schooljaar kiezen om daar veel over te lezen en te leren. Dat werkt plezier in het lezen in de hand.



Vincent van den Hoogen

Hoe verhoog  
je de lees-  
motivatie?



Human Touch Photography

veelheid, samenhang en ordening van leesstrategieën, kan dat leiden tot gekunstelde kaders voor leesonderwijs. Dat blijkt mede de oorzaak te zijn van de demotivatie tot lezen bij veel kinderen.

De leesmotivatie bij de kinderen kun je twee maal per jaar peilen en bespreken met enkele vragen uit de Leesattitudeschaal van Aarnoutse (Aarnoutse, 1998). Stel daarna zo nodig het leesbevorderingsbeleid bij.

### Aantrekkelijk leesmateriaal

In leesmethoden vind je voor alle kinderen steeds dezelfde teksten, gedurende het hele schooljaar. Onderwijsstappen verworden tot voorgeschreven leesstappen voor kinderen, alsof hun 'leesdenken' geprogrammeerd zou moeten worden. Zo is het de vraag of je aan het motiverende leesmateriaal van *Nieuwsbegrip* en *Kidsweek Junior* in de klas weer een soort leesmethode moet verbinden. De kans is daarmee aanwezig dat dit niet bijdraagt aan het leesplezier bij veel kinderen. Wellicht kun je beter het leesmotiverende karakter van betreffende actuele leesteksten intact laten en er geen uitgebreide leesmethode met allerlei kaarten en invulwerk bij gebruiken. Zorg ervoor dat kinderen goede toegang hebben tot een breed scala aan interessante teksten, boeken en genres. De klassenbibliotheek is een onmisbare bron voor aantrekkelijk leesmateriaal. Kinderen moeten vaak zelf kunnen kiezen wat ze willen lezen. Help ze hoe ze de teksten en boeken kunnen vinden over onderwerpen die hen interesseren.

### Leeswerkvormen

In plaats van het accent te leggen op het invullen van een grote hoeveelheid werkbladen met

daarop nog meer vragen, bevorder je de leesmotivatie meer door het gestructureerd gebruik van aantrekkelijke leeswerkvormen. In het JSW-artikel 'Juf, ik was Monica!' (Filipiak & Walta, 2006) worden enkele van deze werkvormen gepresenteerd: Stap in een verhaal, Rollenspel, Praatstoel, Maak een tableau, Zet de expertpet op, Werk aan mediawerk. Dergelijke actieve leeswerkvormen zijn belangrijk voor de leesmotivatie en het leesbegrip en werken beter dan alleen praten over teksten. Wanneer de kinderen dat met elkaar doen, maken ze samen het lezen aantrekkelijk. ●

### LITERA TUUR!

- Aarnoutse, C.A.J. (1998). *Begrijpend leestest en Leesattitudeschaal BLT TO*. Amsterdam: Pearson. (Voor groep 6, 7 en 8 is de leesattitudeschaal opgenomen bij de woordenschatstest.)
- Allington, R.L. (2001). *What Really Matters for Struggling Readers; Designing Research-Based Programs*. Boston: Addison-Wesley.
- Block, C.C. & Pressley, M. (2002). *Comprehension Instruction; Research-Based Best Practices*. New York: The Guilford Press.
- Baumann, J. (1992). Teaching Comprehension Strategies. In: B.L. Hayes (ed) *Effective Strategies for Teaching Reading*. Boston: Allyn & Bacon.
- Filipiak, P. & Walta, J. (2006). Juf, ik was Monica!. JSW 91 (8), 29-33.
- Pressley, M. (1998). *Reading Instruction That Works; The Case for Balanced Teaching*. New York: The Guilford Press.
- Wilhelm, J.D. (2001). *Improving Comprehension with Think - Aloud Strategies; Modeling What Good Readers Do*. New York: Scholastic.

In de rubriek 'Open boek' op pagina 42-43 lees je meer over leesbeleving en waarom het lezen van boeken bijzonder is.